

Ad 3. D. Non possunt clerici in se legem continentiae suscipere propriis viribus confisi, C.; divinae gratiae auxilio innixi, N. Hoc porrò gratiae auxilium Deus rectè petentibus nunquam denegat, qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, ut ex 1 Cor. 10, 13, docet Tridentina synodus (1). Quis enim patiatur impossibilem dici continentiam quam Christus ejusque Apostolus et commendarunt et consuluerunt, et cujus exempla illustria et innumera omni aetate historia suppeditat? Quòd si nuptias clericis permittendas esse adversarii contendunt, quia continentia non est in nostrà potestate, cur eadem de causà alia nuptiae non permittantur illi qui vel absente, vel diuturno morbo implicatà uxore uti non potest (2)?

Ad 4. D. Quot nempe adversarii fingunt et amplificent, N.; aliquot subd.: ex hominum vitio, C.; ex vitio legis, N. Quamvis enim fateamur cum S. Augustino, « quamlibet professionem habere suos fictos, » et continentiae legem nonnunquam infringi, cum homines esse non desinant Ecclesiae ministri, negamus tamen imprimis tot tantaque extitisse scandala, quot amplificent novatores ac libertini passim. Hi enim omnes Vigilantium et Jovinianum imitantur, qui, teste Hieronymo, « nulli cælibi credebant pudicitiam (3), » cunctosque sibi pares arbitrantur. Quòd si antea temporibus, medio praesertim aeo, ejusmodi multiplicata scandala sunt, totum id acceptum referendum est constitutioni politicae illius aetatis quae fiebat ut statui clericali manciparentur, qui nullam ad eum vocationem praese ferebant (4), aliisque causis extrinsecis quas longum esset singillatim recensere. Caeterum fassus est ipse Voltairius quovis tempore laicos homines deteriores ecclesiasticis fuisse (5) inficiamur denique ex negligentia legis rectè contra legem concludi posse. Ecclesia enim in ejus infractores semper insurrexit, et abusus ac vitia corrigere ac tollere nisa est (6). An matrimonium improbant

(1) Sess. 24, can. 9.

(2) Nulla ferè difficultas urgeri potest adversus continentiae professionem, quae intorqueri nequeat in pluribus casibus adversus monogamiam, aut quae saltem non faveat licentiae. Sanè Salvador, in sua *Hist. des Institutions de Moïse*, liv. 7, ch. 2, affirmat monogamiam interdum sanae ethicae adversari. Robertus Owen, in Statibus Foederatis Americae septentrionalis, non ita pridem inter causas malorum quae societatem premunt recenset primo loco proprietatem uxorum seu vinculum conjugale, et ita porrò homines progrediuntur.

(3) Lib. advers. Vigilant., n. 2.

(4) Cf. Michelet, op. cit., tom. 1, pag. 437, seqq.

(5) *La vie séculière*, scribit, « a toujours été plus vicieuse que celle des prêtres, mais les désordres de ceux-ci ont toujours été plus remarquables par leur contraste avec la règle. » Apud com. de Maistre, *du Pape*, liv. 3, chap. 3.

(6) Verè scripsit auctor, art. cit., *Du célibat des prêtres*: « Le clergé lui-même s'empresse toujours de faire justice de ces membres corrompus, et les rejette loin de son sein. Les autorités ecclésiastiques seraient encore plus sévères, si elles avaient plus de pouvoir sur leurs membres. Faut-il pour quelques crimes abolir une institution qui fait des saints? Cf. Feller, *Catéchisme*

adversarii, quia sanctam conjugii fidem longè plures turpiter violant?

Ad 5. N. Nec enim sublata continentiae lege simul tollerentur ejus generis vitia atque peccata. Etenim apud eas gentes ubi Ecclesiae cælibatus despicitur, ibi ea magis eveniunt quorum insimulantur Catholici. Nam mores corruptissimi, foedissima vitiorum colluvies, cujusque ordinis hominum effrenata libido, flagitiorum ac scelerum genus omne maximè occurrunt. Satis est oculos conjicere in Angliam aliasque regiones in quibus *Reformatio*, ut vocant, dominatur, atque in auctores qui de illis scripserunt, ut quilibet persuasum habeat frenum quod adversarii proponunt longè impar esse iis malis praecavendis (1).

Ad 6. R. 1º, Tr. Quis enim scit an illa Christiani praestarent, de quibus Apostolus eos monitos voluit, juxta ea quae in probationibus retulimus?

R. 2º, D. Non melius seu perfectius communicari et oraturi si cælibes fuissent, N., secus, Tr. Nec enim inficiamur hæc, aliaque id genus plura absolute consistere posse cum conjugio, sed affirmamus juxta dicta longè sanctius et perfectius hæc à cælibe praestari, seu, ut loquitur S. Joan. Chrysostomus: « Per continentiam (oratio) fit exactior (2); » quod autem de oratione dicitur, de caeteris à fortiori est intelligendum. Magna praeterea disparitas intercedit inter

philosophique, art. *Célibat*, n. 525, ubi praeclaras et accuratas invenies observationes.

(1) Possem hujus assertionis vades minimè suspectos dare: Gueneum, de Provinciis federatis; Clericum, in pluribus articulis veteris et novae Bibliothecae; Bodwardum, serm. 6, ex collect. Burneti tom. 4 Leibnizium, in Collect. opusculorum philosophic.; Berkeleyum, in Orat. ad Republicam moderatores, auctorem libri Gallicè inscripti: *Lettres sur les Anglais*; Anglicanum episcopum Gishbertum, in pastoralibus suis epistolis; Bayle, in Dict. critico, art. *Vayer (de la Mothe)*, not. (h); Cobbet, in Historia Reformationis; aliosque non paucos; ast necesse non est, cum agatur de re satis aperta ac publica. Non ita pridem in publicis ephemeridibus census institutus est delictorum quae in Anglià deducta sunt ad tribunalia, ex quibus eruitur tertia parte superare ea quae in Galliis patrata exhibentur, licet in hæc regione tot classes societatis incredulitas infecerit. Benè hic aptari possunt verba Hieronymi, lib. 1 advers. Jovin., n. 36: « Quotidiè moechorum sanguis effunditur, adulteria damnantur, et inter ipsas leges et secures ac tribunalia flagrans libido dominatur. » Certè Bayle, loc. cit., loquens de Vayer aliisque scriptoribus: *Ils nous représentent*, inquit, *l'impudicité comme un déluge de Deucalion, qui couvre toute la terre, et comme un mal, que le mariage FACILITE AU LIEU DE LE REFRENER.*

(2) Hom. 19, in 1 ad Cor., n. 2. Deinde, ut benè advertit Zaccaria, aliud est loqui de oratione, aliud verò de studio orationis, hoc verò non nisi aegre cum oneribus matrimonii componitur. Cf. op. cit., lib. 3, cap. 1, § 5.

Sed praestat homini catholico opponere testimonium auctoris protestantis, Leibnizii, qui in *Systemate theol.* hæc praeclare scribit: *Etsi matrimonium sit Sacramentum, et irreprehensibile censeri debeat, fatendum tamen est, ob manifestas rationes et consensum populorum et verba expressa Scripturae sacrae, plus laudis habere calibatam castè servatam, nam et mens solutior est ad caelestium rerum contemplationem, et animo ac corpore integro atque mundo a libidine et carnali affectu purius digniusque sacra tractantur.* (Pag. 329.)

haec quae à laicis praestantur, et officia sacerdotalia.

Ad 7. D. Non retrahit talis divisio et sollicitudo ab amore Dei quoad ejus substantiam, C.; quoad ejus perfectionem, N. Id enim, ut vidimus, fatetur ipse Calvinus.

Ad 8. Vel N., vel D. Relatè ad eos qui immemores propriae conditionis et obligationis vitam degunt, C.; quoad alios, N. Satis est fastos ecclesiasticos evolvere, ut quisque intelligat innumeros quovis tempore in Ecclesia Dei sanctissimos ecclesiasticos floruisse, qui omnia sua, imò et seipsos impenderunt in proximi, pauperum praesertim, levamen. Ut autem vetera exempla praetermittamus, legant inter caetera adversarii Vitam S. Caroli Borromaei, S. Francisci Salesii, V. Bellarmini, S. Alphonsi Mariae de Ligorio, ac pudore suffundantur. Quòd si aliqui sunt qui secus faciunt, ipsi viderint.

Ad 9. D. Si ecclesiastici conjugati totidem forent Job et Tobias, Tr.; si ex experientia contrarium constet, N. Nota est liberalitas praesulum Anglicanorum; si hæc porrò conferatur cum verà monachorum et cleri Anglici prius catholici liberalitate et hospitalitate, reperiemus hos Jobos et Tobias apud cælibes clericos ferè exclusivè inveniri (1).

Inst. Sacerdotes Mosaii, ac ministri protestantes, quamvis conjugati rectè proprii ministerii officii fungebantur atque funguntur. Ergo.

R. Neg. paritatem. Ad sacerdotes enim Judaicos quod attinet, peculiare illius populi constitutiones exposcebant ne ipsi cælibes essent. Deus enim constituerat sacerdotium haereditarium, et alià ratione propterea providit tum sacerdotum, tum populi utilitati. Hæc autem causè religionem ac politicum publicum regimen spectantes cessarunt in religione christiana (2). Indoles praeterea illius legis carnalis eam non praese ferebat perfectionem quae requiritur in lege christiana. Attamen, etiam quoad potuit, continentia exigebatur à sacerdotibus Judaicis dum propriis munitis fungi deberent (3).

Quod verò spectat ad ministros protestantes, dico ipsorum officium longè angustius esse quam compa-

(1) Cf. Zaccaria, ib., § 5; Cobbet, qui in op. *Storia della riforma*, trad. dal *Ingl.*, parte 2, p. 20, inter caetera scribit: « I vescovi (cattolici) fondarono 11 collegi in Oxford. Prima non vi erano poveri. Dalla Riforma in poi sbuciarono come gli insetti nel l'Egitto a coprire la faccia del l'Inghilterra. Dopo 50 anni di prigionie, bolli roventi, impiccature, etc., si fece la legge della *tassa de' poveri*, finchè pochi anni addietro, un certo Malthus parroco protestante fece un progetto di legge, che a tutti quelli che nasceranno dopo un certo giorno, ed a tutti i genitori eziandio di tali persone, venga ordinato che si neghi soccorso e sieno abbandonati alla punizione della natura. » En praeclarum specimen charitatis clericorum conjugatorum!

(2) Cf. *Annales de Philos. chrét.*, art. cit.: *Du célibat des prêtres*, p. 289.

(3) Exod. 19, 42; Levit. 24, 9; coll. Luc. 1, 25. Hic ritus adeò religiosè servabatur, ut, teste Josepho Flavio, quodam anno solemne sacrificium omissum fuerit, eo quòd summus sacerdos nocte praecedenti illusionem passus fuerit. Cf. S. Hieron., lib. 1 advers. *Jovin.*

rari possit cum officiis cleri catholici. Illis enim ut plurimum nullum aliud onus incumbit, quàm semel in hebdomadà ad populum verba facere. Ipsorum ministerium eam non postulat venerationem quam requirit sacerdotium catholicum. Nullam aut ferè nullam ministri protestantes in populum exercent auctoritatem, contra ac eveniat in sacerdotibus catholicis (1). Catholici enim sacerdotes non solum tenentur ad pensum quotidianum persolvendum divini officii, sed praeterea tenentur ad Sacramenta administranda tum benè tum malè valentibus. Saepius concionari debent, pupillorum ac viduarum, iadigentium cujusque generis necessitatibus prospicere, aliaque penè innumera praestare à quibus omnibus feriat sunt ministri protestantes (2).

PROPOSITIO III. — *Continentiae lex neque juri divino neque juri naturali adversatur.*

Non adversari continentiae legem juri divino ex iis facile colligitur quae in superiori propositione ex Christi et apostolorum exemplo et adhortationibus attulimus; nec non ex exemplo tot virorum, qui à remotissima antiquitate singulari sanctitatis ac doctrinae laude in Ecclesia catholicae floruerunt, qui cælibes omnes fuerunt, cujusmodi sunt Clemens Romanus, Hermas, Ignatius, Justinus, Cyprianus, Ambrosius, Basilius, uterque Gregorius Nazianzenus atque Nysseus, Hieronymus, Augustinus aliaque plurimi, qui cælibem vitam egerunt. Nemo porrò, nisi per summum nefas, eos omnes tanquam violati juris divini reos traducet. Summis praeterea laudibus continentiae ac virginitatis professionem iidem extulerunt, ita ut Barbeyracus calvinianus homo in sanctos Patres acerbè inimicus identidem scripserit eos finem modumque in prosequendis ejus virtutis laudibus excessisse (3); Gibbonius verò, protestans pariter et incredulus, asserere non dubitavit immodica esse, magnifica ac illustria nimis praeconia quibus Patres eandem virtutem prosecuti sunt, in cujus commendationem,

(1) Id apertè testatur abb. de Pradt, qui, in op. *Du Jéuitisme ancien et moderne*, Paris, 1828, 5º edit., ch. 6, loquens de provinciis Europae meridionalibus et catholicis, scribit: *Aussi l'influence du prêtre y est-elle fort grande, tandis qu'au nord (provincies protestantibus) elle est insensible.*

(2) Rubichon, testis ocularis, in op. *De l'action du clergé sur les sociétés modernes*, Paris, 1829, ch. 1, de clero Anglicano hæc habet: *Sur dix-huit mille ecclésiastiques, il en est dix à onze mille seulement qui exercent le sacerdoce, mais qui, chargés de famille, font du sacerdoce une des industries qui les alimentent. Ils n'ont à s'occuper ni du catéchisme, ni de la confession, ni des malades, ni des pauvres, ni du bréviaire, ni de la messe. Le dimanche matin, ils quittent leurs affaires pendant deux heures, pour faire leur service; ce service fini, ils reviennent à ces mêmes affaires jusqu'au dimanche suivant. Les autres huit mille ecclésiastiques vivent dans le monde, où ils dépendent au delà des revenus que la loi destinait à un sacerdoce actif. Ex authenticis censibus ostendit, quòd, ex 10,801 parochis, vix 4,490 resident in propriis parochiis, dum 6,311 sunt non residentes.*

(3) In Praef. ad opus Puffendorffii, de Jure naturae e gentium.

ut profanus homo loquitur, ipsi turbidum suæ eloquentiæ flumen effuderunt (1).

Sed neque juri naturali sacram continentiae legem adversari vel exinde evincitur, quod si adversaretur, idem esset quia existeret aliqua naturæ lex quæ omnibus et singulis humani generis individuis injungeret matrimonium; atqui ejusmodi lex non existit; 1° quia alioquin omnes et singuli, tum masculi tum feminae, sive pauperes fuerint sive divites, sive sani sive infirmi, sive pares sustinendis matrimonii oneribus sive impares, sive servi sive liberi, omnes omnino, inquam, et singuli prorsus hæc lege obligarentur ad nuptias contrahendas, quod nemo sanè dixerit, neque adversarii nostri contendunt utpotè absurdum, pluribusque in casibus impossibile; 2° quia si existeret ejusmodi lex, populi eam cognovissent, agnovissent legislatores, sapientes et jurisnaturalis periti: jam verò tantum abest, ut populi et legislatores, sapientes cujuscumque ætatis hanc legem agnovissent, reosque propterea ac legis naturalis infractores traduxerint cælibatûs sacri cultores, ut eos potius vel ipso naturæ lumine ducti summo semper in pretio habuerint, et honoribus cumulaverint; prout de Ægyptiis, Indis, Persis, Græcis atque Romanis eruditè ostendit Henricus Morini (2). Hoc demùm fassi sunt non pauci ex adversariis ipsis, qui cælibatûs originem in religione christianâ ex ideali mysticismo repetunt, qui sub initium religionis christianæ invaluerat circa cælibatum et continentiam (3). Cùm igitur naturæ lex quæ omnes ad nuptias cogat non existat, meritò concludimus continentiae legem sacris ministris impositam juri naturæ minimè adversari.

(1) De Casu imperii Rom., cap. 15. Cf. Baronium, a. 1 an. 57, n. 63, seq.; Nat. Alex., diss. 19 in sec. IV; Lessium, de Justitiâ et Jure, lib. 4, c. 2, seqq.; Buzium, de Signis Ecclesiæ; Canisium, in Catechismo, q. 4 et 5; Zaccaria, op. cit., lib. 3, cap. 2.

(2) Cùm hæc notissima sint, nec in dubium revocentur ab adversariis nostris, qui præterea exinde colligunt originem cælibatûs in religione christianâ, ne nimii essemus, silentio prætermisimus innumera propè documenta, quæ eruditi viri collegerunt, ut ostenderent summo semper in pretio apud omnes gentes habitos eos fuisse, qui sacris muneribus obendis addicti cælibem vitam profiterentur. Cf. Henry Morin, *Histoire critique du célibat*, quæ inserta est vol. 4 Academiæ inscriptionum, p. 308, seqq. Hanc dissertationem magnâ ex parte refert, et in compendio exhibet Zaccaria, op. cit., *Dissertatione previa sul celibato tra le nazioni prima di C. C.* Cf. etiam Albertum Fabricium, in Bibliographiâ antiquariâ, Hamburgi, 1760, p. 388, seqq.; com. de Maistre, in op. *Du Pape*, lib. 3, c. 3, § 1, *Traditions antiques*. Verùm quod magis mireris, ipse infensissimus hostis ecclesiastici cælibatûs Dr. Frank, in op. *Sistema completo di Polizia medica*, trad. dal tedesco, Milano, 1803, vol. 1, sec. 1, art. 2, § 5, et ipse adducit pleraque documenta ut ostendat quòd ille cælibato ecclesiastico è commune a quasi tutte le religioni.

(3) Ita professores Friburgenses in supplici Libello quem gubernio obtulerunt an. 1828, pro abolitione cælibatûs ecclesiastici, qui ab ideis paganis, Judaicis, et philosophicis Orientis repetunt legem de ecclesiastico cælibatu! Verùm de hoc postea.

Difficultates.

I. Obj. : Adversus priorem prop. partem : 1° Deus omnibus matrimonium imperavit, Genes. 1, 28, dicens : *Crescite et multiplicamini, et replete terram*; 2° tum etiam apud Matth. 19, 4, ubi ait Christus : *Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos et dixit : Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adheret uxori suæ, et erunt duo in carne unâ?... Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. 3° Hinc Apostolus, Hebr. 13, 4, sine ullâ exceptione pronuntiat : *Honorable connubium in omnibus et thoris immaculatus*. 4° Quare idem Apostolus, 1 Timoth. 4, 4, ex Spiritu sancto denuntiat fore novissimis temporibus homines impios attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, PROHIBENTES NUBERE. 5° Ac denique 1 Corinth. 7, 2, generatim ait : *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat*; 6° cujus quidem jussionis vers. 9, rationem reddit dicens : *Melius est enim nubere quam uri*. 7° Specialim verò in 1 ad Timoth. 5, 2, atque in Epist. ad Titum 1, 6, constituit, ut episcopus sit unius uxoris vir, filios habens subâitos cum omni castitate. 8° Verùm quid clarius illis Pauli verbis in eadem ad Timoth. Epistolâ, v. 14, quibus absolutè præcipit ut omnes juniores nubant? *Volo, inquit, juniores nubere, filios procreare*. Ergo.

Resp. ad I. D. Et adducta verba expriment benedictionem, et fecunditatem quam Deus hominibus contulit, C.; præceptum nuptiarum, subd. Temporarium, et respectu totius multitudinis, Tr.; perpetuum et respectu singulorum, N. Jam verò citata verba significare potius benedictionem et collatam hominibus fecunditatem non obscure colligitur ex iis quæ ibidem leguntur. Postquam enim Deus creavit cetè grandia, et omnem animam viventem, et omne volatile, benedixit eis similiter dicens, v. 22 : *Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris; avesque multiplicentur super terram*; quæ profectò verba non puto adversarios nostros velle exponere de mandato nubendi; quare ergo similiter de fecunditate intelligere recusant quæ nobis objeunt (1)? Verùm, esto non benedictionem, sed præceptum importent, an ad omne tempus, et singula humanæ speciei individua præceptum ejusmodi pertinebit? Hoc porro est quod nunquam ipsi evincunt. Imò contrarium apertè colligitur ex illis verbis, *et replete terram*, quibus satis exprimitur illud præceptum, si quod est, non respicere nisi primordia vel restaurationem generis humani, quod cessat post sufficientem propagationem; alioquin nec Christus nec Apostolus consilium continentiae dedissent.

Ad 2. D. Relatè ad indissolubilitatem matrimonii jam contracti de quâ hic loquitur Christus, C.; ad matrimonium contrahendum, N.

Ad 3. D. Apostolus pronuntiat honorabile connubium in omnibus nuptiis esse debere, C.; in non nuptiis, subd.; quoad eos qui nullâ vel lege vel voto prohibentur à nuptiis, Tr.; quoad istos, N. Apostolus

(1) Cf. Ant. Bianchi in op. *Il libertinaggio esaminato*, etc. Milano, 1818, cap. 2, p. 27, seqq.

enim hic loquitur de nuptiis et eos hortatur ut connubium et thorum servant honorabile et absque maculâ, quia, ut immediatè subdit, *fornicadores et adulteros judicabit Deus* (1).

Ad 4. D. Denuntiat Apostolus fore hæreticos damnantes nuptias ut simpliciter malas, C.; Ecclesiam quæ definit cas esse bonas, N. Significat enim futuros hæreticos qui damnaturi essent nuptias utpote in se malas et à malo principio invectas, quales reipsâ fuerunt Simoniani, Saturniani, Ebionitæ, Marcionitæ, Encratitæ, Manichæi, quos omnes Ecclesia catholica perinde ac novatores reliquos damnavit ut hæreticos (2). Nullâ autem ratione potuit significare Ecclesiam, quam ipse vocat columnam et firmamentum veritatis, quæ definit nuptias bonas esse, nec cælibatum iis qui in clerum sunt ascribendi injungit, nisi quatenus melior est, et ipsorum statui magis conveniens.

Ad 5. D. Uxorem habeat quam unusquisque duxerit, C.; quam ducere debeat, N. Ut patet ex orationis serie. Verè spiritus immundus excæcavit hæreticos qui talia obtrudunt, ut astruant divinum conjugii mandatum; præsertim cùm ibidem Apostolus apertè declarat se loqui *secundum indulgentiam, non secundum imperium* (3).

Ad 6. D. *Melius est nubere quam uri*, id est, quàm fornicari, iis scilicet qui liberi sint, C.; quàm tentari, præsertim si castitatis vel lege vel voto sint obstricti, N. Nec enim uritur qui tentationem patitur quidem, sed eidem viriliter resistit, eamque vincit, sed potius coronatur; sicut non uritur qui calefit, sed qui ab igne reapse aduritur et leditur (4). Hinc, accedit quòd Apostolus hic loquitur de iis qui liberi sunt, non verò de aliis qui ad vincendas tentationes non ad conjugium, sed ad orationem, jejunium, sensuum custodiam, corporis macerationem confugere debent, à quibus tamen subsidiis atque remediis pejùs quàm à cane et angue abhorrent adversarii nostri.

Ad 7. D. Debet ex Apostolo episcopus esse unius uxoris vir, id est, non bigamus, C.; maritus esse, N. Alioquin neque Timotheus, imò neque ipse Apostolus idonei fuissent ad episcopatum. Sanè hoc sensu verba Apostoli universa intellexit antiquitas (5).

(1) Cf. Bernard. à Pic., in h. loc., nec abnuvit Rosenmüller, qui hunc textum ita exponit : « Ab omnibus conjugio suis servetur honos... *Αυτάρτοι, intemperatum*, quod inquinari scortatione et adulterio non debet.

(2) A nonnullis observatum fuit antiquos illos hæreticos in ejusmodi errore incidisse ex sublimi ideâ, quam de virginitate et continentia Christus et apostoli Ecclesiæ tradiderunt; atque, ut moris stultorum est, in oppositum scopulum inciderunt.

(3) Τοῦτο δὲ λέγο κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. Perinde ac si diceret : Non præcipio, sed permitto; non jubeo, sed indulgeo, quod optimè expressit Syriaca versio : *Hoc autem dico tanquam infirmis. non ex præcepto*. Corinthi, ut notat Baronius, Annal. tomo 1, erant genio suo salacissimi, et præ cæteris Græcis veneris studio deditissimi. Cf. Cornel. à Lapide, in fine cap. 6, et in cap. 11, 5; Tirinum, in fine cap. 6; Fromondum in præfat.

(4) Cf. Bernard. à Pic. in h. loc. et Estium.

(5) Cf. Renaudot., *Perpét. de la foi*, tome 5, liv. 3, ch. 7.

Ad 8. D. Volo, id est, malo viduas juniores et quidem fornicarias nubere et matres familiâs esse quàm incontinenter vivere, C.; id est, præcipio omnes prorsus nubere, et veto viduas esse ac permanere, N. Nempe eodem sensu hic loquitur Apostolus, ac postea scripsit Hieronymus ad Ageruchiam : *Quia multò tolerabilius est digamam esse quàm scortum* (1). Quid porro hoc commune habet cum cælibatu ecclesiastico (2)?

II. Obj. adversus alteram prop. partem : Cælibatus matrimonio adversatur quod est à naturæ jure omnibus ac singulis imperatum, adversatur igitur ejus professio juri naturali. 1° Natura enim hominem ad matrimonium inclinat, 2° et in eum finem sexuum diversitas ab eadem naturâ est ordinata. 3° Quod veteres philosophi docuerunt his ducti principiis : I. Natura homini indidit immortalitatis desiderium, hoc autem homo explere nequit quàm per suisius reproductionem in filiorum procreatione, in quibus pater vivere pergit. II. Perinde est non dare alicui individuo existentiam, cùm fieri potest, ac individuo jam nato vitam auferre, quod gravissimum scelus est. III. Quilibet tenetur naturæ restituere quod ab eadem accepit, dedit verò natura singulis individuis existentiam, ergo et hanc per alterius procreationem quilibet cùm possit eidem restituere debet. Hinc gravis semper flagitii sentem eum habuerunt qui cælebs vixisset, et atrocioribus poenis in alterâ vitâ addictum iri rati sunt, aut saltem infelicem habuerunt eum qui uxore ductâ absque liberis decessisset. Ergo.

R. N. A. Ad 1. prob. D. Natura hominem ad matrimonium inclinat quin ullam inducat obligationem, Tr.; ut inducat obligationem subd. Generalem et vagam respectu totius speciei quæ ejus conservationi prospiciat, Tr.; strictè sumptam, quæque semper et in omni casu singula speciei individua obliget, N. Responsio patet ex superius dictis.

Ad 2. D. Ita ut omnes possint, si velint, matrimonium inire, C.; ita ut omnes debeant, N. Aliud porro est loqui de idoneitate quam natura dedit, aliud de officio; alioquin in absurda incidemus.

Ad 3. D. Non pauci, seu potius nonnulli philosophi ita senserunt, sed immeritò atque stultis principiis ducti, C.; meritò, ac solidis principiis innixi, N.

Ac I, id non evincit inditum à naturâ immortalitatis desiderium; ejusmodi enim desiderium afficit proprium individuum, neque expletur per vitam filiorum, in quibus non nisi improprie pater vivere dicitur.

Non II, cùm magnum intersit discrimen inter

(1) Epist. 125 ad Ageruchiam, n. 4; seu ut scribit ep. 69 ad Salvinam, n. 10 : « Intelligimus illum non stantibus coronam, sed jacentibus manum porrigere. Vide qualia sunt secunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur; quia declinaverunt quædam post Satanam. Ideò adulescentula vidua, quæ se non potest continere, vel non vult, maritum potius accipiat quàm diabolum ». Edit. Vallars.

(2) Cf. Zaccaria, op. cit., lib. 3, cap. 3, § 1, et seq.

eum qui natus est et eum qui necdum vivere cœpit; qui enim jam natus est jus acquisivit ad sui conservationem, quod nemo lædere potest absque immani flagitio, contra verò qui necdum natus est ejusmodi jus neque acquisivit, neque acquirere potuit cum nondum esset.

Non denique III, eò quòd quisque debeat naturæ restituere quod ab eà accepit sub eà tantum obligatione quæ accepit; cum verò nullâ obligatione obstrictus pater filio dederit existentiam, hinc filius nullâ pariter obligatione adigitur ad hanc ipsam existentiam alteri tribuendam. Quare cum falsa ac stulta sint principia, quibus veteres philosophi permoti sunt ad eam sententiam amplectendam, exinde etiam patet falsitas consecutionum quas ex illis deducebant (1).

Inst. Ex physiologiâ et medicinâ. 1° Instinctus quo à naturâ in matrimonium ferimur est prorsus irresistibilis seu invincibilis; 2° hinc cælibes innumeris prope morbis obnoxii sunt non solum corporis, sed 3° et animi, quo fit ut rustici, tristes, severi ex ipsorum solitudine, atque ex pugnâ quam sustinere coguntur, efficiantur (2). Ergo.

Resp. N. Cum ejusmodi assertionem falsitatis prorsus arguant innumeri prope cælibes utriusque sexûs, qui ex confessione ipsorum adversariorum intemperatam servant castitatem. Inter cæteros recens auctor queritur *maximam cælibum partem bene nimis votum continentie servare* (3). Neque omittendum est ex principiis religionis catholicæ, Deum gratiæ suæ subsidio iis omnibus qui sincerè opem et auxilium ab eo precantur suppetias ferre; nemo porrò nisi atheus ac materialista Dei actionem in creaturas suas negaverit. Si verum esset adversariorum principium, gubernia quæ religioso cælibatui favorunt tot hypocritarum causam egissent, omnique licentia permittenda iis esset qui vel matrimonium contrahere nequeunt, aut legitimo matrimonio uti non possunt. Quis autem ferat ejusmodi absurda atque ab effrenatâ libidine profecta principia (4)?

(1) Cf. Bianchi, op. cit., pag. 544, seq., ubi hæc argumenta fusè discutit et dissolvit.

(2) Ita Franck, op. cit., lez. 1, art. 2, § 12, seqq. Mahon *Medicina legale e Polizia medica trad. dal francese*, ediz. 5, Milano, 1820, tom. 4, del *Celibato*; § 84, seqq. AA. *Dictionnaire des sciences médicales*. artic. *Celibat*, ac præsertim tomo 11, art. *Contenance*. Sic etiam Jac. Barzellotti, in op. *Questioni di medicina legale*, ediz. 7, Pisa, 1836, tom. 1, lib. 1, *Afrodysiologia o Venere forense*, hinc inde eâ scribit quæ cum continentie professione conciliari nequeunt. Sic alii passim.

(3) Ita auctor op. *Continuation de l'Esprit des lois*, pag. 40.

(4) Omni quâ potui diligentia expendi quæ ab irreligiosis ac materialistis, sive physiologis, sive medicis, afferuntur adversus cælibatum, et comperi eorum conclusiones deducere ad effrenam licentiam in innumeris prope casibus, et adjunctis in quibus ex utroque sexu quilibet inveniri debet. Aut itaque ipsi putant verâ esse principia, seu theorias quas ponunt, et tunc omnes debent pravæ conclusiones admittere quæ viam aperiunt omnibus flagitiis. Si verò eas respiciant, fateantur opus est easdem theorias aut falsas, aut saltem plus æquo amplificatas esse quas ipsi ven-

ditant. Plerumque ex casibus particularibus, per inductionem isti concludunt ad universale, at ex hæc agendi ratione pari modo nos ex casibus particularibus qui innumeri prope sunt et omni exceptione majores, jure possemus assurgere ad universalitatem. (1) Inter quos recensentur Nicolai, serm. 6, tract. 2, c. 5; Cagnato, lib. 1, obs. 1; Santorelli, *Antipraxis* lib. 16, c. 5; Redignius alique non pauci apud cl. Scotti in *Catechismo medico*, art. *Celibato*. (2) Brown celeberrimus medicus Anglus, in op. *Erroribus populares*, lib. 1, p. 282, observat cælibatarios diutius, cæteris paribus, vivere quam conjugatos. Leoniceus, doctissimus med. Italus, referebat acceptam continentie valetudinem perfectam quâ fruebatur an. 90. Hasech parochus Leodiensis qui mortuus est ætatis suæ an. 125, id ipsum affirmabat. Cf. Feller, *Catechisme philosoph.*, art. cit. Cf. etiam Maistre, *Soirées de Saint-Petersbourg*, tom. 1, soir. 1. Celeberrimus Newton virgo mortuus est, atque ut loquitur Zimmermann, ætate an. 85, detulit in sepulchrum id quod infelix juvenus nostra miserè projecit ætate an. 14. Ast Newton cogitationem in cælum intentam jugiter tenebat.

(3) Consului has recensiones quæ paucis ab hinc annis tum Venetiis tum Mediolani prodierunt, aliasque non paucas, ac semper inveni majorem longevitatem in cælibibus quam in nuptis etiam quoad numerum.

(4) Cf. Sir Francis Bacon's Works. London, 1805, in 8. tom. 8, pag. 538. (5) Op. cit. t. 4, p. 261. Placet ejus verba exscribere, cum sint hominis cælibatui infensi: « Se quelli, inquit, che per ubbidire ai doveri del proprio stato o per qualche altro motivo, ricusano di ascoltare la voce della natura non ne provano sovente alcun incomodo; se anche l'esperienza dimostra, che i religiosi cælibatari rigidi osservatori delle sue leggi hanno goduto sino ad una estrema vecchiezza della più florida salute, ciò deve ascrivarsi ad un beneficio di questa stessa natura, da essi disprezzata, e che non si manifesta in niuna parte più provida, che nell'industrioso artificio col quale essa forma l'umor prolifico. » Ad quid igitur tot declamationes adversus cælibatum?

(6) De locor. affectionibus, lib. 6, cap. 6. Id ipsum fatetur Haller, *Elementa physiol.* lib. 7, p. 555, loquens de cænobitis, qui per longum vitæ curriculum exactissimè vota quæ nuncupaverant, servaverunt.

(7) Cf. Zacchiam, *Quæst. medic. legalis* lib. 6, tit. 1, de Erroribus medicorum, quæst. 5, n. 4, seqq. Mahon ipse l. c. scribit: *L'assorbimento (prolifici humoris) trasmetterà al sangue delle particelle di una sostanza attiva che stabiliranno la sanità ed accresceranno le forze*; alia ibid. videri possunt; nec enim theologum decet in nonnullis ad particularia descendere. Adde naturam multiplici ratione sibi prospicere, ut idem auctor observat. Quod quidem ex professo ostendit cl. Laurentius Martini, professor in Univers. Taurinensi, in op. *Lezioni di fisiologia*, Torino 1850, tom. 10, lez. 82, p. 96, ubi inter cætera scribit: « Una siffatta

R. B. D. Qui tamen, si qui sunt, communes pariter sunt eujusvis conditionis ac statûs hominibus, Tr. vel C.; proprii cælibum tantum, N. Jam verò Horstius et Tissot agunt de morbis litteratorum; Ramazzini de morbis artificum; Plenpius de morbis togatorum; Peringle de morbis militum; Furstenau de morbis medicorum; Haller tractatum edidit cui titulus: *Vita humana morbus continuus, sive tractatus de Morbis ætatum* (1). De morbis demum conjugatorum egerunt Hippocrates, Pere, Chambonius, Aretæus, Savonarola, Mahon, Franck, alique non pauci, ostenduntque longè fortassè præ cæteris statum ejusmodi periculosiorem esse (2). Ad quid igitur adversarii obtrudunt nobis morbos cælibum?

Ad 3. vel N. vel D. Qui tamen mæror, animique labor si conferantur cum iis anxietatibus quibus conjugati discruciantur, penitus evanescent, C.; in se, Tr. Quid porrò conjugati perferre non debent vel à querulâ uxore, vel à filiorum turbâ, protervia, inobedientia, malis moribus, etc.? Quid si pugnandum præterea sit cum fame omniumque penè rerum inopia, adeò ut pauci inveniantur quos non poeniterit iniri matrimonii? Quod spectat ad rudiores agrestesque mores, severitatem ac tristitiam quibus sibi fingunt adversarii laborare cælibes, eos rursùm revocamus ad experientiam ex quâ constat cælibes ut plurimum hilariores lætioresque cæteris esse, adeò ut excitant invidiam eorum qui contrarium institutum sectantur. Si qui sunt ex cælibum cœtu qui præclaras illas dotes præ se ferant, eæ non ex cælibatu, sed vel ex animi indole, vel ex naturali affectione, institutione aliisve causis prorsus extrinsecis repeti debent, quas leviores animi labes facile est in omni hominum cœtu invenire; uti ex consuetudine cuius innottescent (3).

PROPOSITIO IV. — *Continentiæ lex sacris ministris imposita quin societatis bono adversetur, illud potius mirificè promovet.*

Hæc propositio est adversus illos angustæ mentis philosophos et politicos, qui non ita pridem dolebant

quæstione è molto delicata. Non vuoiù tuttavia pretere- rre, perchè alcuni la propogono, e vorrebbero che si potesse dimostrare come la continenza sia contraria alle leggi della sanità. Noi dunque stabiliamo, che que' casi, in cui la continenza fu nociva, sono anzi immaginari, che probabili. Ragioniamo senza prevenzione; nè mancheremo di validissimi argomenti a conquistare i nemici della verginità. » Qui deinde the- sim suam egregiè astruit ex intimis physiologiæ principis. Utinam indissolubile conjugium inter scientiam ac religionem aliquando celebraretur! Verum plures cupiunt vanam captare gloriam apud stultos, mente non minùs exaggerat conjugii mala. Cf. præterea Petrum Blossum epist. 79 ad R. Diaconum; Soto de Justitiâ et Jure, lib. 7, q. 1, art. 1.

(1) Cœniponti, 1695. Etiam Hippocrates, in epist. ad Domagetum scripsit: *Ὁμοιοσ ἑθελωτος νοσος*.

(2) Apud Scotti, op. et loco cit.

(3) Cf. Biscardi in Resp. ad problema. *Se più felice sia lo stato del celibe, o del conjugato*. Venez., 1554. Qui tamen longius progressus est quam par fuerit, nimis enim exaggerat conjugii mala. Cf. præterea Petrum Blossum epist. 79 ad R. Diaconum; Soto de Justitiâ et Jure, lib. 7, q. 1, art. 1.

Europæ vices, ob certam perniciem quam eidem instare clamabant ex damnis quæ in societatem proveniunt ab ecclesiasticorum cælibatu. Hi porrò parum sibi constantes tolerantie nomine velent libertatem clero catholico adimere, eumque jugo matrimonii sub- jicere.

Sic verò veritatem thesis astruimus: Lex illa societatis utilitati, rei que publicæ commodis conducere dicenda est, quæ et familiis perennitatem, et generis propagationem affert; quæque efficit ut literæ et bonæ artes vehementius excolantur; quæ denique publicæ beneficentiæ et charitatis instituta mirificè promovet amplificatque. Atqui talis est continentie lex.

Per eam siquidem Ecclesiæ ministri, qui sunt ministri publici à quovis domestico negotio liberi, totos se mancipare possunt publico fratrum ac concivium suorum commodo ac utilitati; contra verò si domesticis curis detinerentur quæ conjugio annexæ sunt, in duas veluti partes distraherentur; publicæ siquidem ac privæ rei cogerebantur curam gerere. Cumque domestica ejusmodi ac privata commoda, ut sæpenumerò evenire conspicimus, sacerdotis matrimonio juncti animum totum ad se rapiant, illud dubio procul eveniret, ut tantum publicæ utilitati detraheretur quantum domesticis curis ipse vacaret (1).

Hæc propterea domesticâ sollicitudine vacui Ecclesiæ ministri magis in primis idonei inveniuntur ad communicandum vim moralem ac religiosam privatis familiis, ut conjuges mutuo amore se prosequantur, ad paci eorum consulendum, ad eos à vitiiis ac effreni licentiâ deterrendos atque à simulatibus, quæ profectò multo magis nocent propagationi, quam eidem multiplicata inconsultò conjugia prospiciant. Cum verò ex familiarum firmitate et conservatione pendeat firmitas et conservatio societatis, quæ ex totidem familiis exsurgit et coalescit, sequitur cælibem clerum multo magis conferre ad ejusdem societatis conservationem ac perpetuitatem quam conjugatum (2). Rursùm, cum

(1) Optimè auctor art. cit. *Du Cèlibat des prêtres*:

« Il y a dans chaque état deux classes de citoyens, ou plutôt dans chaque citoyen deux hommes, l'homme public et l'homme privé: celui-ci concentré dans sa famille, travaille en silence à son propre bonheur, et à celui des êtres qui lui sont chers; l'autre, sortant de la sphère étroite où la nature semblait l'avoir circonscrit, s'élève à la hauteur des fonctions auxquelles il est appelé, et se sacrifie tout entier aux intérêts publics dont il est dépositaire. Car nos forces et nos facultés sont si bornées que, pour bien répondre au vœu de la Providence, ou pour bien servir le pays, nous devons, autant qu'il est en nous, diminuer et resserrer nos obligations privées à mesure que nos devoirs publics s'étendent et se multiplient. Or, tel est le prêtre; c'est un homme public, ou plutôt c'est l'homme de tous. Il doit être prêt à voler à chaque moment où la voix de l'infortune et de la religion l'appelle, dans la cabane du pauvre, dans le palais des grands, dans le temple du Seigneur. Il est responsable devant Dieu et devant les hommes, d'une heure, d'un moment. »

(2) Quidam ex recentioribus philosophis dixit: « La loi qui permet le célibat n'est point opposée à la loi qui règle le mariage. La fin du mariage est de conserver le genre humain par la reproduction: la fin du